

Indledning

I 2010 er det 111 år siden at den danske kutter "Rexona" løb af stablen i den danske by Frederikshavn. I dag er Rexona en af de få sejlene danske kuttere der minder om blomstringsperioden af det danske og europæiske fiskeri på Nordsøen. Den nuværende ejer, foreningen Rexona, vil beskæftige sig indgående med betydningen af havfiskeri, skibene og med relationerne mellem europæiske lande i perioden 1850 - 1920. Rexona hører til den sidste generation sejlkuttere fra før mekaniseringen, og århundredgammel viden, erfaring og tradition viser sig i hendes fremragende sejlkapaciteter. Hun symboliserer århundredgammel viden om skibsbyggeri, fiskeriteknik og sømandskunst. Århundredskiftet stod i tegnet af industrialiseringen, urbaniseringen og hastig befolkingsvækst og dette førte til en stor efterspørgsel efter fisk. Den forbedrede transports - og distributionsmuligheder muliggjorde afsætning over store afstande, hvorved landegrænser blev udvisket. Danmark ville fra 1850 være førende i udviklingen af nye, effektive fiskerimetoder og byggeri af moderne sejlkuttere. Flere lande i Nord - og Vesteuropa, navnlig Norge, Sverige, Skotland, England, Tyskland, Irland og Nederland fulgte det danske eksempel. "Rexona" er den endnu sejlene arv fra denne periode. Foreningen vil i anledning af den to og tyvende femårsperiode igen bringe Rexona til sin gamle herlighed. Man vil påny besejle søfartruterne og igen bringe havfiskeriets vigtige rolle i centrum for publikums opmærksomhed.

Foreningen Rexona

Siden 1997 er skibet under forvaltning af foreningen Rexona (www.verenigingrexona.nl). Denne forening er stiftet af personer der elsker klassiske træbyggede sejlskibe. Det er folk der går op i bestræbelserne for at bevare dette unikke skib; folk der samtidigt satser på at viden om byggeri, vedligeholdelse og bevaring af klassiske træbyggede og sejlførende fiskeriskibe bliver videreført. Målet hos foreningen Rexona er at bevare Rexona og holde hende under sejl. Foreningens indtægter kommer fra medlemmers kontingent, donationer og bidrag i forbindelse med sejldage. Disse indtægter er tilstrækkelige til de årlige vedligeholdelsesomkostninger. Foreningens medlemmer arbejder med vedligeholdelsen om vinteren. En tur på beddingen, kalfatre og tjære, at erstatte yderklædningen og spanter, etc. Finansieringen af større og mindre indgribende restaurationer kommer fra sponsorer, tilskud og doneringer. Allerede nu bliver Rexona brugt til at holde viden om skibsbyggeri og gamle teknikker vedrørende vedligeholdelse, navigering og klassisk havfiskeri levende, og til at give det videre til kommende generationer.

Om sommeren sejler man så meget med skibet som det kan lade sig gøre. Der er en central gruppe af skippere og medhjælpere for hvem der organiseres specielle uddannelseskurser. Under sejlturen er enhver "besætningsmedlem" og bliver hermed involveret i alle sejl - og navigationsaktiviteter. På denne måde bliver praktiske færdigheder og viden omkring sejlskibe af dette format holdt i live og bliver givet videre til et stort antal mennesker. Skibets sejlområde udgøres nu af de indre farvande i Nederland samt Vadehavet. Anløbsstedet er kajen ved Maritim Museum i Den Helder, den største marinehavn i Nederland. Foreningen Rexona vil gennem organisationen af jubilæet bidrage til en større viden om havfiskeriets vigtige bidrag mellem 1850 og 1920 til velfærden og udviklingen af Nordvest Europa, og specielt Nederland og Danmark. Snurrevodsfiskeriet; en teknik der har bevist sin duelighed, samt den regionale udvikling og de sejlene fiskekuttere er herved centralt placeret.

Rexonas historie

Rexona er bygget i 1899 i Frederikshavn på værftet Olsen (nu nedlagt) i det danske fiskeris blomstringsperiode. Det er en såkaldt "Frederikshavnerkutter". Hun var bygget til snurrevodsfiskeri. I 1905 blev hun registreret med en 12hk motor. Rexona er 17 m. lang, 5 m. bred, har en dybgang på 2 m. og er 28 BRT tung. Dermed hører hun til de større kuttere. Skibet har et kravelbygget skrog, hvor såvel spanterne som de yderste brædder er af egetræ,. Dækket er lavet af fyrretræ. Hun er bygget som sejlskib, hvilket kan ses på det yderst strømlinede skrog og den udtalt skarpe S-spant. Mange træk af den typiske kutterform hos Rexona kan man ligeledes se hos de nederlandske nordsøkuttere. Rigningstypen viser sig ved de mange forsejl og den lange gaffel, noget som også tit ses hos traditionelle nederlandske nordsøskibe som loggere og de såkaldte "bomskibe".

Oprindeligt hed Rexona "Nevada" med FN 57 som indregistrering. Den første ejer var C. Ambjørn, der allerede i 1916 solgte båden til J. Carlsen. Indtil 1916 var Frederikshavn hjemhavn. I 1917 blev Nevada registreret som E 365 i Esbjerg, den hurtigt voksende havn på Vestkysten i Jylland. Den nye ejer var L.R. Jensen. Fra 1929 blev S. Enevoldsen ejer til Nevada og gav båden navnet Karen. Registreringen er stadig E 365. Fra 1961 til 1977 var hjemhavnen Lemvig, med det nærliggende Thyboron som sommerhavn. Hun var nu registreret som L 386 og fører dette nr. stadigvæk. Den nye ejer gav båden det nuværende navn Rexona. I denne periode var ejerne K. Piet, V. Poulsen og N. Bech-Larsen. I 1977, ved fiskerflådens sanering, blev Rexona pensioneret. Samme år blev hun solgt til hollænderen Sam Kaptein. Hun sejlede så samme år med motorkraft til Nederland. Fra 1980 til 1997 var ejeren Victor van Dalen fra Amsterdam. I denne periode blev der udført grundige renoveringer. I 1996 oprettedes foreningen Rexona med det mål at bringe kutteren i en så god stand som mulig og at beholde den under sejl. Den nuværende hjemhavn er Den Helder. Rexona har status som sejlede monument (Nationaal Register Varende Monumenten, Nr.753).

Havfiskeri fra 1850 til 1920

I 1848 blev snurrevodsfiskeriet opfundet af danskeren Jens Laursen Væver (1822-1914). Ved denne metode bliver et stort stykke af havbunden indelukket ved lange kabler eller liner og et fiskenet, hvorefter kablerne bliver trukket tilbage til skibet. Fiskene bliver drevet sammen af kablerne og ender til sidst i nettet. Denne metode er relativt miljøvenlig, fordi nettene ikke bliver slæbt. Frederikshavn var den første danske havn hvor snurrevodsfiskeri allerede fra 1880 i større målestok blev praktiseret. De voksende afsætningsmuligheder og den store efterspørgsel efter fladfisk førte således til en hurtig vækst af dette fiskeri.

Snurrevodsfiskeriet medførte en revolution. Denne metode blev også indført i andre lande. Fiskerne fra det lille fiskersamfund Urk i Nederland introducerede denne metode i zuidersøfiskeriet efter første verdenskrig. Snurrevodsfiskeriets succes medførte en stor opblomstring af fiskeriet. Efterspørgslen efter større fiskerbåde steg samtidigt i samme grad med denne økonomiske vækst. Jo større båd, des længere tid kunne der fiskes, og man kunne nå længere ud på havet.

Der blev fundet stadig bedre fangststeder. Imidlertid var tiden med sejlbåde efter første verdenskrig definitivt forbi, nu var det mekaniserede fiskekuttere der tegnede billedet. De eksisterende sejlskibe blev alle forsynet med tunge dieselmotorer, og sejl blev nu kun anvendt som hjælpemiddel. Sejlkutterne lagde imidlertid grundstenen til den industrielle revolution, til urbaniseringen og til befolkningsvæksten i perioden 1870-1920.

Havkuttere for fiskeriet

Op til introduktionen af snurrevodsfiskeriet var den ”bohulenske” model den mest gængse danske fiskerbåd. Det var en lille båd, velegnet til kystfiskeri, hvor fiskenettet blev sat ud ved hjælp af en lille båd, kutterjollen. Snurrevodsfiskeriet førte til en hurtig udvikling af den danske og europæiske fiskeriflåde. Bådene blev stadig større. Mandskabet bestod af fem eller seks personer. Bådene havde et lastrum for døde fisk (især bifangst som torsk og kuller) og et kar med vand, hvor fladfisken blev holdt i live. Mekaniseringen af fiskerbåde begyndte i 1885 med de første dampmaskiner med tre HK, som hjælpemiddel under navigeringen. I 1920 var så godt som hele den danske fiskeriflåde (4600 registrerede skibe) forsynet med en motor. I Nederland og andre europæiske lande er billedet sammenligneligt.

Plan

Lidt efter lidt er der vokset en plan om, efter et ophold på 30 år i Nederland, igen at lade Rexona sejle på de danske vandveje. Vi vil give hende en hjemmebasis i Danmark. Websiten Rexona111.eu, historien om Rexona og hendes tid i dansk, nederlandsk og europæisk perspektiv, samarbejdet med nederlandske og danske museer, planen med at gøre hende tilgængelig for interesserede, og planen for skibets underhold. Den aktive brug af Rexona står herved centralt. Udgangspunkt er imidlertid oprettelsen af en dansk forening og opstillingen af en adekvat handleplan for de kommende fem år, hvorved det mest væsentlige - i første omgang - er renovationen af undervandsskibet, samt sejlplanen. Foreningen har som hovedformål følgende:

Projekt

- Lancering af en dokumentarfilm og en bog om havfiskeriets rolle og funktion i perioden 1850-1920, specielt angående snurrevodsfiskeri
- afslutte og vedligeholde renoveringen af kutteren Rexona.
- arrangere en sejlene udstilling om snurrevodsfiskeri, sejlads, bådebyggeri, og om livet om bord i perioden 1850-1920 i Danmark, Holland og andre Nordsø- og Østersølande
- sejlads til fiskerimuseer i Danmark, Holland og andre lande i området
- sejlads med foreningens medlemmer
- research og skriftlig formidling angående fælleskulturen, fiskerihistorien og økonomi på website www.rexona111.eu på dansk og nederlandsk
- Danske hjemstedshavn og foreningen for Rexona

Mål

- at gøre Rexona tilgængelig for publikum som repræsentant for snurrevodsmetoden
- at beholde Rexona under sejl som sejlende arv
- bevaring af havfiskeriets maritime, kulturelle og økonomiske arv
- institutionalisering af dansk-nederlandsk samarbejde på dette område, og på lang sigt andre nordsø-lande.

Målgrupper

Dansk og nederlandsk publikum

Andre lande i Nordvest-Europa på lang sigt

Vision på lang sigt

I samarbejde med nederlandske, danske og andre europæiske partnere at beholde Rexona under sejl og gøre hende tilgængelig for publikum. At organisere en årlig sejltur til Danmark og Rexonas oprindelige sejlområde, samt iværksætte arrangementer on location. Dette for at gøre opmærksom på den økonomiske betydning af havfiskeriets og fiskeriflådens rolle; især for målgruppen i Nederland og Danmark.

Kontakt

Foreningen Rexona Nederland:

Arno Pronk, A.D.C. Pronk@tue.nl, Tel: + 31 6 25080151

Maarten Koning, mamckoning@versatel.nl, Tel: + 31 6 11562200

Foreningen Rexona Denemarken:

Thea Rønsby. theodora@roensby.dk, 520371613, 20371613

Website: www.rexona111.eu